

TOVÁBBI KIÁLLÍTÁSOK

KÉP-REGÉNY-TÖRTÉNET

Az OSZK Corvina-termeiben 2018. május 14-től 2018. július 26-ig tartó kiállításunkon (kurátorok: Patonai Anikó Ágnes, Szép Eszter és Szűts-Novák Rita) a magyarországi képregénytörténet két fejezetét villantottuk fel: az 1957 és 1975 közötti adaptációs, illetve a kortárs képregényét. A két korszak eltérő képregényeszményének bemutatásán túl utaltunk a magyarországi képregény kezdeteire és az adaptációsképregény-hagyomány tovább élésére.

A tárlaton igyekeztünk bemutatni a könyvtár olyan kincseit, mint a Zrínyi Miklós *Szigeti veszedelem* címen ismert művét tartalmazó kötet, amely képregényes feldolgozása társaságában a legelső tárlóban kapott helyet. Címlapja kiváló példája annak a barokk emblémákban megjelenő, kép és szöveg egységére és kölcsönhatására épülő gondolkodásmódnak, amelyhez hasonló később a képregényeket is jellemzi. A teljesség igénye nélkül készült válogatásunkban a képregényes feldolgozások alapjául szolgáló irodalmi alkotások adták a tárlók rendezőelvét. Az eredeti művek egyéb megjelenési formáit is megmutattuk: olyan illusztrátorok által díszített kiadványok voltak láthatók, mint Borsos Miklós, Jaschik Álmos, Jókai Róza, Kass János, Vojnich Erzsébet vagy Würtz Ádám. Továbbá a kArton Galéria és a Korcsmáros család jóvoltából eredeti rajzokat is kiállíthattunk.

A képregényszerzők által adaptált művek között megtaláljuk az irodalmi kánon kiemelkedő darabjait (Zrínyi

Miklós: *Szigeti veszedelem*, Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde*, Arany János: *Toldi-trilógia*, *A nagyidai cigányok*, Petőfi Sándor: *A helység kalapácsa*), kanonizált szerzők műveit (Jókai Mór: *Szeretve mind a vérpadig*, *Szép Mikhál*, *A löcsei fehér asszony*, *Névtelen vár*; Mikszáth Kálmán: *Beszterce ostroma*), az ifjúsági irodalom gyöngyszemeit, történelmi regényeket (Kolozsvári Grandpierre Emil: *A törökfejes kopja*, Móra Ferenc: *Aranykoporsó*, Gárdonyi Géza: *Egri csillagok*, *A láthatatlan ember*), illetve nehezebben kategorizálható alkotásokat (Heltai Jenő: *Az ezerkettedik éjszaka*, Passuth László: *Esőisten siratja Mexikót*, Karinthy Ferenc: *Budapesti tavasz*, Krúdy Gyula: *Ál-Petőfi*). A sort Rejtő Jenő meghatározó, ponyvából klasszikussá váló művei zárták – kiegészülve Korcsmáros Pál és Gugli Sándor eredeti rajzaival.

A két részletesebben elemzett korszak bemutatása mellett a tárlat felvillantotta a magyar képregény első időszakának néhány alkotását is. Jókai Mór és Jankó János közös művei közül az 1877-es *Gömböcz és Csukli* mellett látható volt a korai képregény történetét is meghatározó Jozef Pulitzer életéről szóló kötet, valamint megtekinthetők voltak az *Áller Képes Családi Lapjában* közölt képaláírásos történetek, és a közönség láthatta Mühlbeck Károly – formailag a képregénycsíkra (*comic stripe*) emlékeztető – korabeli folyóiratokhoz rajzolt fejleceit tartalmazó füzetét is. Az amerikai szó buborékos képregények magyar változatainak sorát folytatta az 1936-ban induló *Hári János* című képregényűjság. A zsidótörvények bevezetése után azonban sok lap kiadása és tehetséges rajzoló foglalkoztatása is megszűnt. 1945 után a *Hüvelyk Matyi*, a *Képes Úttörő Gyermekekűjság* és a *Pajtás* kezdett képaláírásos történeteket közölni. 1948-tól vált általánossá a „képregény” megnevezés. Igazán meghatározó esemény a magyar képregény történetében a *Füles* 1957-es indulása volt, a kiállításon az első címlapot díszítő, Korcsmáros Pál által tervezett csacsi volt látható. Az érdeklődők megtekinthették Victor Hugo *Nyomorultak* című regényének (Cs. Horváth – Korcsmáros Pál, megjelenés: *Füles*) és Karl May *Winnetoujának* (Cs. Horváth – Zórád Ernő, megjelenés:

Pajtás) képregényes változatát, ez utóbbi az első olyan adaptáció, amely következetesen használta a párbeszéd megjelenítésére a szövegbuborékokat. Korcsmáros Pál, Zórád Ernő és Sebők Imre munkái mellett helyet kapott még többek között Dargay Attila *Csongor és Tünde*-adaptációja is.

A rendszerváltással Magyarországon is elérhetővé váltak az amerikai és francia képregények, hatásuk olvasói élményekben, majd az alkotások oldalkezelésében, karaktervezetésében és a történetek műfajaiban jelentkezett. Már a hetvenes évektől jelentek meg olyan képregények a *Mozgó Világban*, amelyek az adaptációs hagyomány ellenében határozták meg magukat. A tárlaton bemutatott kortárs képregényre egyéni vizuális látásmódok és üzenetek jellemzők, ahol az irodalom nem alapanyagként, hanem viszonyítási pontként jelenik meg. A képregényre az alkotók és olvasók az önkifejezés és a történetmesélés önálló és rugalmas médiumaként tekintenek, ebben a szellemben nyúlnak az irodalmi örökséghez, Arany János, Petri György vagy például Kemény István szövegeihez. A *graphic novel*, a könyvformátumú képregény jellegében eltér a *comics* megjelölésű alkotásoktól, megjelenése miatt könnyebben elszakadhat a képregényhez kötött pejoratív asszociációktól, és az irodalomhoz közelíthet. Az első magyar *graphic novelek* Csordás Dániel *Nocturne*-je (2008), Felvidéki Miklós *Némajátéka* (2011), Hegedűs Márton *Slusszkulcs klánja*

(2012) és Csepella Olivér a kiállításon is nagy szerepet kapó *Nyugat + Zombikja* (2017).

Míg az államszocializmus idején folyóiratok biztosították a képregények legfőbb megjelenési felületét, a rendszerváltás óta a formátumokkal és terjesztési módokkal történő kísérletezés jellemző. Ilyenek voltak például Gróf Balázs és Csordás Dániel munkái. Ahogy a tárlaton is bemutattuk, ma online és nyomtatott irodalmi folyóiratokban is találunk képregényt (*Műút*, *Szépirodalmi Figyelő*). Korábban a *Kretén* humormagazin (1994–2009) tartalmának felét képregények alkották, kizárólag magyar képregényt tartalmazott a *Pinkhell* (2005–2012). A *Roham* magazin (2005–) az irodalom és a kísérletező képregény fóruma, míg az *Epicline* (2013–) az amerikai képregényfüzetek hatását mutatja. Mivel a képregénymagazinoknak sokszor nehéz talpon maradniuk, napjainkban a legtöbb képregényt szerzői kiadásban lehet beszerezni.

A kortárs magyar képregényt a tárlaton könyvtárak, képregényfüzetek, magazinok, plakátok, videók és eredeti oldalak segítségével mutattuk be, érzékeltetve a kompozíciók és történetívek sokszínűségét, az alkalmazott ábrázolási technikák változatosságát.

Patonai Anikó Ágnes
 patonai.agnes.at.oszk.hu